

Aan Staatssecretaris van Onderwijs en Emancipatie, Judith Tielen

Datum 15 juni 2026

Betreft Reflectie definitieve conceptkerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs

Excellentie,

Graag geven wij u namens de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, de Regeringscommissaris Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld, Rutgers, Soa Aids Nederland en Offlimits onze reflectie op de nieuwe kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs, in het bijzonder de kerndoelen die gaan over gezonde relaties en een veilige seksuele ontwikkeling. Dit doen wij vanuit onze wettelijke en maatschappelijke opdracht. Wij brengen onze expertise bijeen om het onderwijs te ondersteunen bij het bevorderen van veilige, gelijkwaardige relaties en het onderwijs te ondersteunen in het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De definitieve conceptkerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn in november 2025 opgeleverd en moeten nog formeel worden vastgelegd in wet- en regelgeving. Wij zien het als een belangrijke en positieve stap dat in de nieuwe kerndoelen aanzienlijk meer aandacht wordt besteed aan relationele en seksuele vorming, en dat duidelijker is gemaakt welke rol en verantwoordelijkheid van scholen hierin wordt verwacht. We zien ook de noodzaak tot een aantal aanscherpingen, om het curriculum toekomstbestendig te maken en beter aan te laten sluiten bij de leefwereld van kinderen en jongeren. In deze brief doen wij daartoe vier gerichte aanbevelingen. Alvorens we daartoe overgaan, geven we eerst een verdere duiding van de problematiek.

De invloed van de online wereld op jongeren en hun (denkbeelden over) relaties en seksualiteit

De actualiteit laat zien hoe belangrijk het is dat we kinderen en jongeren al op vroege leeftijd begeleiden in het opbouwen van gelijkwaardige en respectvolle relaties, het herkennen van eigen en andermans grenzen en het zorgvuldig omgaan hiermee.

Jongeren gebruiken veelal de online wereld om vriendschappen te sluiten, relaties aan te gaan, te experimenteren op seksueel gebied en informatie over seksualiteit tot zich te nemen. Maar de online wereld brengt ook risico's met zich mee. De toename van online seksueel geweld en de groeiende invloed van de manosphere, waarbij kinderen en jongeren extra kwetsbaar zijn, baart niet alleen ons maar ook jongeren zelf, leerkrachten, politie en ouders zorgen. Bijna driekwart van de leerkrachten in het voortgezet onderwijs ziet dat een toename van gedrag en denkbeelden beïnvloed door de online manosphere het schoolklimaat onveiliger maken. Vrouwelijke leerkrachten signaleren vaker vrouwonvriendelijke, homofobe of seksistische opmerkingen.¹ Het is van groot belang dat jongeren leren seksisme, hypermasculiniteit en rigide of extreme gendernormen alsook desinformatie over gender leren te herkennen. Het zijn factoren die het risico op seksueel geweld vergroten.²

¹ Werkhoven, J. van, Eulderink, K. (2026). Ervaringen van onderwijsprofessionals met de invloed van de manosphere op de sociale veiligheid in het onderwijs. Stichting School & Veiligheid.

² Casey, E.A., & Masters, T. (2017). Sexual violence risk and protective factors: A systematic review of the literature. Washington State Department of Health.

De online wereld is steeds meer de plek waar jongeren te maken krijgen met seksueel geweld. Uit onderzoek van Fonds Slachtofferhulp uit 2025 blijkt dat 1 op de 2 jongeren tussen de 12 en 25 jaar ooit te maken te hebben gehad met online seksueel misbruik of seksueel grensoverschrijdend gedrag, met negatieve en langdurige gevolgen.³ Ook laat de Monitor seksueel geweld tegen kinderen 2020 - 2024 van de Nationaal Rapporteur zien dat bij de politie en meldpunten steeds meer meldingen binnen komen van online vormen van seksueel geweld tegen kinderen.⁴ Zo heeft de trend zich doorgezet dat een groot deel van de beelden gemeld bij het Meldpunt van Offlimits zelf gegenereerd zijn. In totaal waren 39% van de strafbare beelden zelfgemaakt door minderjarigen, bijvoorbeeld via telefoon of webcam. En bij de Hulplijn van Offlimits blijft sextortion de belangrijkste vraag voor hulp.⁵

Bovendien is de ernst van het seksueel geweld dat zich online afspeelt groot. Diverse recente rechtszaken hebben laten zien dat een pleger via online platforms de levens van tientallen slachtoffers kan verwoesten, bijvoorbeeld door hen af te persen met naaktbeelden. Daarnaast heeft de ontwikkeling van artificial intelligence ook grote gevolgen op de aard en omvang van het beeldmateriaal van seksueel misbruik dat massaal geproduceerd en gedeeld wordt.

In het onderwijs kan impact worden gemaakt op de relationele en seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren

Zowel ouders als school hebben een belangrijke taak in de ondersteuning van kinderen en jongeren bij een veilige en gezonde relationele en seksuele ontwikkeling. We weten dat niet alle kinderen met hun ouders over relaties en seksualiteit (kunnen) praten.^{6,7} Bovendien is juist die thuisomgeving vaak de plek waar kinderen te maken krijgen met seksueel geweld.⁸ Dit onderstreept de belangrijke rol van het onderwijs in de gezonde relationele en seksuele ontwikkeling van kinderen.

Een goed curriculum en de zorgplicht van scholen voor sociale veiligheid zijn onmisbare ingrediënten. Complexe of gevoelige onderwerpen krijgen in de onderwijspraktijk veelal onvoldoende aandacht wanneer zij geen expliciete en stevige basis hebben in het curriculum en wanneer leerkrachten te weinig ondersteund worden in het op gepaste manier bespreken ervan. Tegelijkertijd weten we dat ondersteunende lesprogramma's en projecten alleen duurzaam kunnen landen wanneer zij worden gedragen en aangestuurd vanuit een helder normgevend kader.^{9,10} Juist daarop schieten de huidige kerndoelen tekort.

Door structurele relationele en seksuele vorming ontwikkelen kinderen en jongeren een positief zelf- en lichaamsbeeld. Daarnaast leren zij over seksualiteit te praten, om te gaan met emoties en verwachtingen en respectvolle, gelijkwaardige relaties aan te gaan en te onderhouden. Ook krijgen kinderen en jongeren belangrijke kennis en vaardigheden mee die ze in staat stellen om gezonde en veilige keuzes te maken en hulp te zoeken wanneer ze te maken krijgen met nare seksuele ervaringen.

De nieuwe kerndoelen geven meer richting, maar aanscherpingen zijn nodig

De nieuwe kerndoelen maken concreter wat kinderen moeten leren over respectvolle omgang met elkaar, het omgaan met verschillen in onze samenleving en relationele en seksuele gezondheid. Er is daarnaast aandacht voor het voorkomen van problemen op het gebied van relaties en seksualiteit, en - minstens zo belangrijk - ook voor positieve kanten als respect, plezier en gelijkwaardigheid. Dit stemt ons positief.

³ Volgenant, O., Dings, N. (2025). Rapport online seksueel geweld. Boekx Advocaten.

⁴ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2025). Monitor seksueel geweld tegen kinderen 2020-2024. Nationaal Rapporteur.

⁵ Offlimits (2026). Jaarverslag 2025

⁶ de Graaf, H., Oldenhof, A., Kraan, Y., Beek, T., Kuipers, L., Vermey, K. (2024) Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2023. Rutgers / Soa Aids Nederland.

⁷ Oldenhof, A., Koole, J., de Graaf, H. (2025). Relationele en seksuele opvoeding door ouders. Onderzoek naar hoe, wanneer en waarom ouders relationele en seksuele opvoeding geven. Rutgers/SoaAids Nederland.

⁸ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2025) Monitor Seksueel Geweld tegen Kinderen 2020-2024. Nationaal Rapporteur.

⁹ DUO-onderwijs (2025). Relationele en seksuele vorming in het basisonderwijs. DUO-Onderwijs.

¹⁰ DUO-onderwijs (2026). Relationele en seksuele vorming in het VO. DUO-Onderwijs.

Deze concretisering maakt duidelijk dat scholen een stevige opdracht hebben in de relationele en seksuele vorming en het biedt de Onderwijsinspectie ook een helderder kader om toezicht te houden op de uitvoering van die opdracht. De kerndoelen geven scholen meer houvast bij het inrichten van hun lessen. Dit is een duidelijke vooruitgang ten opzichte van de huidige situatie, waarin de verschillen tussen scholen groot zijn en niet alle kinderen toegang hebben tot betrouwbare informatie.

Om goed aan te sluiten bij de leefwereld waarin kinderen en jongeren nu opgroeien, zijn een aantal aanscherpingen in de kerndoelen noodzakelijk:

1. Aandacht voor onderliggende genderpatronen

Het besef groeit dat seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld geen incidentele problemen zijn, maar structurele verschijnselen die samenhangen met bredere maatschappelijke patronen en ongelijke genderverhoudingen. Vanuit diezelfde patronen ontstaat een sterke samenhang tussen verschillende vormen van gendergerelateerd geweld, waaronder seksueel geweld, huiselijk geweld, online grensoverschrijdend gedrag, femicide en seksuele intimidatie. Het is daarom cruciaal om niet alleen de gevolgen, maar juist ook de oorzaken aan te pakken en expliciet aandacht te besteden aan gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen (en andere genderidentiteiten).

De EU-richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, die vorig jaar werd aangenomen, schrijft in artikel 34 lid 2 voor dat onderwijsprogramma's inzicht moeten geven in de verschillende vormen en onderliggende oorzaken van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Dit moet leeftijdsgeschikt zijn (lid 4) en expliciet aandacht besteden aan de positieve rol van jongens en mannen (lid 5). Op basis hiervan adviseren wij de kerndoelen hierop consistent te herzien.

Kerndoel 20 voor Mens en Natuur voor het voortgezet onderwijs besteedt expliciet aandacht aan deze thematiek. In andere kerndoelen die de maatschappelijke verhoudingen tussen mannen en vrouwen behandelen, ontbreekt een dergelijke explicitering vaak. Zo benoemen de kerndoelen Burgerschap (20 po/go en 19 v(s)o) de omgang tussen mannen en vrouwen in de samenleving niet als vakinhoud. Ook binnen Mens en Maatschappij is de aandacht voor dit thema beperkt. Waar een eerdere versie van kerndoel 28C nog verwees naar overeenkomsten en verschillen tussen mensen en groepen op het gebied van gender, is deze verwijzing in de definitieve versie verdwenen. Daarmee ontbreekt een duidelijk aanknopingspunt voor onderwijs over genderverhoudingen en de positieve rol van jongens en mannen.

2. Aandacht voor online vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het is opvallend dat er in de kerndoelen beperkt aandacht is voor online vormen van seksueel geweld. In de kerndoelen binnen het domein digitale geletterdheid wordt wel in algemene termen gesproken over online veiligheidsrisico's, maar hiermee wordt onvoldoende erkenning gegeven aan het feit dat online seksueel grensoverschrijdend gedrag een belangrijk aspect is van de onveiligheid die jongeren online ervaren. Niet voor niets is het ontwikkelen van digitale geletterdheid als belangrijke preventieve maatregel opgenomen in de nieuwe EU-richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.¹¹ Binnen het domein mens en maatschappij is er aandacht voor het bevorderen van een respectvolle omgang met seksualiteit en seksuele diversiteit en het bespreekbaar maken van wensen en grenzen (kerndoel 28D po en vo). Hierin missen we de aansluiting met de online context waarbinnen de seksuele ontwikkeling en het experimenteergedrag van jongeren zich in toenemende mate afspeelt. We adviseren de kerndoelen hierop aan te scherpen, om te waarborgen dat scholen en makers van lesmateriaal hier voldoende aandacht voor hebben.

¹¹ EU Richtlijn 2024/1385 ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, artikel 34 lid 8.

3. Pas het woord geslacht aan naar gender

In twee domeinen (Mens & Maatschappij: kerndoel 28C¹² en Burgerschap: kerndoel 20B (po) en 19B (vo)¹³) is gekozen voor het woord 'geslacht' in plaats van 'gender'.

Omdat 'geslacht' overeenkomt met sekse en zich richt op lichamelijke kenmerken, blijven sociale, culturele en psychologische kenmerken buiten beschouwing. Dit leidt tot een versmalling van de kerndoelen, terwijl gender juist een inclusief concept is dat de complexe dynamiek omvat van overeenkomsten, verschillen en relaties tussen mannen, vrouwen en mensen met andere genderidentiteiten. Wij adviseren daarom ook om het woord 'gender' in plaats van 'geslacht' te gebruiken.

4. Rust leerkrachten goed toe om dit gesprek met jongeren te kunnen voeren

Om met vertrouwen en met de juiste vaardigheden het gesprek met leerlingen te kunnen voeren over relaties en seksualiteit, ook in de online wereld, is het belangrijk dat leerkrachten hier voldoende in worden geschoold. Zowel op de pabo en lerarenopleiding als wanneer leerkrachten aan het werk zijn, moet hier structureel aandacht voor zijn. Op dit moment voelen niet alle leerkrachten zich capabel en vaardig genoeg om het gesprek hierover met leerlingen aan te gaan. Daarnaast leert de ervaring van slachtoffers dat professionals soms inadequaat reageren op online grensoverschrijdend gedrag. Zoals we aangaven, hebben scholen behoefte aan een duidelijk normatief kader, zodat ondersteunende programma's op alle scholen daadwerkelijk kunnen worden ingebed en toegepast.

Tot slot

Wij zien dus de nieuwe kerndoelen als een belangrijke en positieve stap om relationele en seksuele vorming steviger te verankeren in het onderwijs en scholen een concretere opdracht mee te geven. In deze brief hebben wij vier gerichte aanbevelingen opgenomen. Wij hopen dat deze resulteren in aanscherping van de kerndoelen en zorgvuldige implementatie daarvan. Uiteraard zijn wij altijd bereid onze aanbevelingen in een gesprek nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Regeringscommissaris Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en Seksueel Geweld

Rutgers

Soa Aids Nederland

Offlimits

¹² Domein Mens & Maatschappij - kerndoel 28C: " Uitleggen dat er verschillen bestaan tussen mensen op het gebied van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid"

¹³ Domein Burgerschap kerndoel 20B (PO) en 19B (VO): "Beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid"